

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. Михаил Страшимиров Грънчаров, ПУ „Паисий Хилендарски”

на материалите представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент” в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски” по област на висше образование Хуманитарни науки, професионално направление Филология – Германски езици, научна специалност „Когнитивна лингвистика и историческа граматика на английския език”.

В конкурса за „доцент”, обявен в Държавен вестник бр. 46 / от 09. 06 2017 г. и в интернет страница на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски” за нуждите на катедра „Английска филология” към Филологически факултет участва като единствен кандидат главен асистент доктор Снежана Тодорова Цонева–Матюсън от катедра „Английска филология” към Филологически факултет на ПУ „Паисий Хилендарски”.

Със заповед № Р33-3811 от 25 07 2017 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски” съм определен за член на научното жури на конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент” в ПУ по област на висше образование Хуманитарни науки, професионално направление Филология – Германски езици към Филологическия факултет. На заседание на научното жури от 27.09.2017 г. бях избран за рецензент на материалите представени от кандидата Снежана Тодорова Цонева-Матюсън.

1. Общо представяне на получените материали

Представеният от главен асистент доктор Снежана Тодорова Цонева-Матюсън комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва следните документи:

- Молба по образец до Ректора за допускане до участие в конкурса
- Автобиография по европейски формат
- 2 дипломи за образователно-квалификационна степен „Магистър”

- Диплома за образователна и научна степен „Доктор” и копие от документ за легализирането ѝ от ВАК

- Списък на публикации и копия на публикациите
- Справка за спазване на специфичните изисквания на съответния факултет
- Анотации на материалите и самооценка на приносите
- Декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи
- Преписи на протоколи на КС, ФС и АС във връзка с конкурса
- Държавен вестник с обявата на конкурса /копие/
- Удостоверение за трудов стаж
- Документи за учебна работа
- Документи за научноизследователска работа
- Документи съобразно специфичните изисквания на съответния факултет
- Други документи /дипломи, сертификати и удостоверения/
- Хабиляционен труд “A Linguistic History of English“

Кандидатът гл. ас. Доктор Снежана Тодорова Цонева-Матюсън е приложила списък с общо 17 научни труда: 1 хабиляционен труд и 16 публикации, както и 6 преведени книги. За настоящия конкурс се приемат за рецензиране 13 научни труда: 1 хабиляционен труд и 12 статии, които са извън дисертацията, като при крайната оценка се отчитат и три научноизследователски проекта. Не се рецензира една статия, която е извън проблематиката на конкурса. Разпределението на научните трудове по съответни рубрики е както следва:

- Хабиляционен труд със заглавие “A Linguistic History of English“, издателство ЛЕТЕРА, 2017, ISBN 2017, ISBN 978-619-179-079-1
- 4 статии в чуждестранни научни издания /две от тях в съавторство/

- 8 статии в български научни издания /една от тях в съавторство/

Представени са и документи /служебни бележки/ за участие в 13 научни международни и национални конференции.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Познавам Снежа Цонева – Матюсън от 1990 г., когато положихме началото на специалността „Българска и английска филология“ /БАФ/, от която в последствие се разви и израсна настоящата катедра „Английска филология“ в Пловдивския университет. Като специализант на професор Донка Минкова в СУ, Снежа Цонева-Матюсън веднага можеше да поеме курса по Историческа граматика на английския език. Нейната енергичност и отдаденост на каузата допринесоха за отделянето и обособяването на самостоятелна специалност „Английска филология“ в ПУ.

Снежа Цонева-Матюсън беше между първите кандидати, които публично можеха да кандидатстват за престижната американска стипендия Фулбрайт и спечелвайки я, тя завърши магистърска степен по Приложна лингвистика /Преподаване на английски като чужд език в САЩ /1993 г. – 1996 г./, където, под ръководството на езиковеда Маргарет Уинтърс, се запознава с новия за времето си модел за описание на езика наричан днес Когнитивна лингвистика и го прилага в дипломната си работа озаглавена „Развитие на бъдещето време в английския и българския език“. Междувременно работи като научен сътрудник на известната вече изследователка по прагматика, анализ на дискурса, и интеркултурна комуникация професор Агнес Хъ, с която изследват значението на модалните глаголи в специфичния контекст на разговори между студенти и техните академични наставници в американски университет. Магистърската ѝ степен от SIUC (САЩ) и придобитите познания по методика на преподаването на английски като чужд език ѝ дават възможност да преподава английски език в университета в Ал Айн /1999 г. - 2001 г./.

Исклучително сериозната стипендия Arts and Humanities Research Council Award, в Обединеното кралство, /2003 г. – 2005 г./, която се отпуска на състезателни начала, ѝ осигурява средства да разработи и защити докторат на тема „Качествени глаголни предикати в руския и българския език“ под ръководството на проф. Йън Прес, специалист

по история на славянските езици в Университета Сейнт Андрюз. Там Снежа Цонева-Матюсън преподава курс по езикова типология в продължение на един семестър.

След завръщането си в Пловдив и легализирането на доктората си във ВАК, Цонева-Матюсън отново спечелва конкурс в катедра „Английска филология” при ПУ и започва с обичайния си ентузиазъм да преподава курсове по когнитивна лингвистика, история на английския език и превод, да участва в международни и местни конференции, и да публикува в международни и локални издания. Изявява се и като преводач на редица книги.

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

Учебно-преподавателската дейност на кандидатката включва теоретични курсове по историческа граматика на английския език /задължителен курс/ и когнитивна лингвистика /свободноизбираем курс/, а така също и семинари по превод. Водила е и курс по социолингвистика /2012 г./. Участва в изпитната комисия за кандидат-докторанти и докторанти. Работата ѝ със студенти и дипломанти е особено впечатляваща. Между 2011 г. и 2017 г. десет студенти са защитили дипломни работи под нейно ръководство. Макар когнитивната лингвистика да е свободноизбираема дисциплина в програмата на катедрата, Снежа Цонева-Матюсън успява да мотивира значителен брой /8/ студенти да се дипломират с разработка и защита на дипломна работа в тази област. Тя също така има и двама дипломанти по историческа граматика на английския език. Освен това е ръководила участието на студенти в Националната научна конференция за студенти, докторанти, и средношколци през 2009 г., 2010 г. и 2011 г. като трима от общо шест участници са наградени.

4. Оценка на научната и научно-приложна дейност на кандидата

Кандидатът Снежа Цонева-Матюсън е представила хабилизационен труд с обем от двеста страници, който проследява произхода и развитието на английския език, както и 13 статии, които не съвпадат и не се припокриват с другите 3 публикации, използвани при легализация на докторската ѝ дисертация пред ВАК през 2009 г. От тях 3 /“Elision of Final -e in Repetitive Pairs of the Type *Far and Wide, Whole and Sound*, etc. in Late Old English and Early Middle English”, “Is the Be-Perfect Gone?”, и “Lord Strangford”/, са в областта на

историческата лингвистика и са публикувани в български научни издания; 4 статии /“Качествените предикативни конструкции и непреходните адективни глаголи в руския и българския език”, “The Semantic Map of Intransitive Property Predication in Bulgarian and Russian”, “Polysemy of the Bulgarian Preposition НА”/ са в областта на когнитивната лингвистика, като едната от тях /“Can Cognitive Linguistics Help in Teaching Prepositions”/ обвързва когнитивната граматика с преподаването на английския език, и са публикувани в български издания; 1 статия /“The Semantics of the Preposition *WITH* across Frameworks”/ прави много интересен опит да се обясни диахронно явление с когнитивната теория; 3 статии /“The Symbiosis of Choice and Control: A Discourse-based Account of CAN”, “Can: The Symbiosis of Choice and Control”, “*Will* and *be going to* in the context of academic counseling”/ предлагат дискурсивен анализ на модалния глагол CAN и формите за бъдеще WILL и BE GOING TO в американския английски в специфичен институционален контекст; в 1 статия /“How the Camel Got its Hump: Bringing Literature Back into the ESL Classroom”/ се предлага методика за използване на литературата като средство в преподаването на английски език, и една статия в съавторство /“Elizaveta Karamihailova: Bulgarian Pioneer of Radioactivity”/ представя превратната съдба на Елисавета Карамихайлова, известен български учен-радиолог от средата на миналия век. Макар че изследването е публикувано в чужбина, има 5 цитирания и представлява ценна библиографска справка, смятам че то е извън темата на хабилитацията.

Смятам че изследванията в областта на прагматиката и дискурсивния анализ са основателно представени за настоящата процедура, тъй като езиковата употреба е един от стълбовете на когнитивната теория. Една от тези статии в съавторство с Агнес Хъ / “The Symbiosis of Choice and Control: A Discourse-based Account of CAN”/ е публикувана в престижното списание *Journal of Pragmatics* с импакт-фактор 1.22 и е цитирана 12 пъти. Преработена, статията е публикувана и в монографията на Хъ “*Reconstructing Institutions. Language Use in Academic Counseling Encounters*” и има 20 цитирания.

Макар на пръв поглед отдалечена от темата на хабилитацията, статията по методика на преподаването /“How the Camel Got its Hump: Bringing Literature Back into the ESL Classroom”/ е допустима за настоящата хабилитация, тъй като тя показва трайния интерес на кандидата към преподавателската дейност и демонстрира отлични умения в

превърщането на теорията в практика. Всичките 12 статии на кандидата показват широки познания в областите, обявени в процедурата, както и умения да се създават интердисциплинарни връзки.

Не по-малки познания и умения са демонстрирани и в текста, представен за хабилитация. Хабилитационният труд “A Linguistic History of English” проследява основните промени и основните причини довели до тях в историята на езика. Някои от представените интерпретации, особено на фонологичните промени, са нови /Минкова 2014 г./. Книгата има традиционна структура. Тя започва с мястото на английския език сред останалите индоевропейски езици и сред германските езици. Особено място е отделено на една от най-значителните промени в германските езици, която ги разделя от останалите индоевропейски езици, т. н. Закон на Грим. Следващите секции проследяват промените в трите езикови нива – фонология, морфология и синтаксис в староанглийския, средноанглийския, и ранния новоанглийски език. Лексикалните промени са отбелязани във всеки един период, особено във връзка с историческите събития и промени като викингските нашествия и заселвания, норманското нашествие, английския ренесанс и пр.

Основните фонологични промени са обяснени на достъпен език и са илюстрирани с таблици, за да стане възможно проследяването на етимологията на думите. Фокусът в староанглийския е появата на типичната английска фонема /a може би алофон/ [ae], последвалото разлагане на [ae] и [e] на дифтонгите <ea> и <eo> особено в диалекта на крал Алфред /западносаксонския диалект/, както и i-umlaut, на който се дължат разликите в сродни думи като sale ~ sell, tale ~ tell, full ~ fill, както и неправилното множествено число foot ~ feet, mouse ~ mice, louse ~ lice. По отношение на съгласните, повече внимание се обръща на староанглийските фрикативи, при които звучните и беззвучните са алофони, а не фонеме.

В морфологията подробно са изброени особеностите на склоненията на староанглийските имена и на спреженията на староанглийските глаголи. Трябва да се отбележи също така, че при синтаксиса се отбелязва, че словоредът е в пряка връзка със синтетизма на староанглийската морфология. Словоредът също е обяснен възможно най-достъпно за по-обща читателска публика, включително и студентска. Очевидно

авторът си е поставил за цел описанието и таблиците да могат да се използват и за практически занимания със староанглийските текстове.

Подобна е структурата и на следващите глави, които си отнасят до средноанглийски и ранноновоанглийски. Значимите звукови промени в средноанглийските гласни са както качествени, така и количествени. Последните са особено важни, тъй като те подготвят началото на най-забележителната промяна на гласните в ранноновоанглийския, *Голямото Придвижване на Гласните*, което дава облика на съвременния английски език, произлязъл от южните диалекти около Лондон.

Отбелязана е и съществената промяна, която настъпва в староанглийските дифтонги, кратки и дълги, на мястото на които се появяват нови такива. Формират се позиционните варианти на староанглийските фрикативи, появяват си и новите африкати. Четенето на средноанглийски и новоанглийски текстове става все по-лесно поради отпадането на падежните флексии и приближаването до синтактичните структури на съвременния английски език.

Според мен, главният принос на този труд се заключава в описанието на сложните диахронни процеси в английския език по един по-лесно разбираем начин съдържащ така също и любопитни препратки към други индоевропейски езици, в това число и към българския, към исторически събития и различни културни феномени. Очевидно този текст е насочен към напреднали английскоговорящи, които искат или трябва да разберат как се е формирал английският език и да приложат това разбиране в четенето на староанглийски или средноанглийски текстове. В по-съвременен практически план това неминуемо прави разбирането на различните езикови форми, структури, диалектни разновидности и варианти на произношението по-лесно, по-пълно и цялостно. Похвален е и стремежът на автора да служи по-добре на читателите си и да насърчава техните изследователски способности като посочва множество интернетни страници с подходяща информация за различните теми. Повечето от тях са трайни академични сайтове, които не компрометират академичността на предлаганата информация.

В заключение мога да заявя, че кандидатът гл. ас. доктор Снежана Тодорова Цонева-Матюсън е представила необходимия брой научни трудове. В работите на кандидата има

оригинални научни и приложни приноси, някои от които са получили международно признание и са публикувани от чуждестранни академични издателства. Научната и преподавателската квалификация на кандидата е несъмнена. Постигнатите от гл. ас. доктор Снежа Цонева-Матюсън резултати в учебната и научноизследователската дейност напълно съответстват на специфичните изисквания на Филологическия факултет. Ето защо аз намирам за основателно да дам своята **положителна оценка** и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Филологическия факултет за избора ѝ на академичната длъжност „доцент” в ПУ „Паисий Хилендарски” по професионално направление Когнитивна лингвистика и Историческа граматика на английския език.

Доц. Михаил Страшимиров Грънчаров